

הלכות שבת שה"ש

תמו

זה שמא יבא לילך אצלה חוץ לתחום כדי להביאה לביתו מפני שאין כהול על בהמתו כל כך לעשות איסור בשבילה¹⁰¹ כמו שיתבאר בס"ל¹⁰² ש"ב¹⁰³:

לח מותר למסור בהמה לרועה אפילו בשבת אע"פ שבבין השמשות קנתה הבהמה שבתה אצל הישראל בעלה אלפים לכל רוח ובשבת יוליכה הרועה לרעות חוץ לתחום אין בכך כלום שאין אדם מזהיר על תחום בהמתו¹⁰⁴ ואפילו אם יוליכה חוץ ל"ב מיל¹⁰⁵ שיש אומרים¹⁰⁶ שתחום זה מן התורה מכל מקום אינו נקרא בשם עשיית מלאכה אלא הוא איסור בפני עצמו ואין אדם מצווה אלא שתשובת בהמתו מעשיית מלאכה ולא מהליכה חוץ לתחום¹⁰⁷ ולא קנתה הבהמה שבתה אצלו אלא לענין שאסור לכל אדם להוליכה בידים חוץ לתחום שלה אפילו מי שיכול לילך שם בעצמו כגון שהנחת עירובי תחומין שם אבל מה שהנכרי מוליכה חוץ לתחום מעצמו בלא אמירת הישראל אע"פ שהישראל מסרה לו אין זה חמור ממה שהוא קורא לה והיא באה אחריו שהתירו חכמים¹⁰⁸.

ויש מי שאסור¹⁰⁹ למסרה לו¹¹⁰ בשבת אפילו אם ידוע שלא יוליכה חוץ ל"ב מיל אלא חוץ אלפים ומוב לחוש לדבריו¹¹¹.

ובמקום שנהגו להחמיר שלא למסור אף ביום ו' אם נהגו כן כדי לעשות סייג וגדר אין להתיר להם ואם נהגו כן מחמת מעות שהיו סבורים שיש איסור דברב מתירים בפניהם ומודיעים להם שהוא מותר גמור¹¹² ואף אם הרועה מוליך הבהמה מבית הישראל בשבת עצמה כיון שמסרה לו מערב שבת לא קנתה שבתה כלל אצל הישראל כמו שיתבאר בסיומן שצ"ז¹¹³ ואף שקנתה שבתה כרגלי הרועה הנכרי מכל מקום כיון שהפני נכרי אין קונין שבתה אלא משום שגורו על בעלים נכרים משום בעלים ישראל כמו שיתבאר בס"ה ת"א¹¹⁴ אין להחמיר כל כך לגזור אף כשהנכרי מוליכה חוץ לתחום מעצמו אף שהישראל מסרה לו כיון שרבים מתירים בכל ענין:

שלו באיזה מפצים מותר לדבר בשבת וכו' כ"ט מעיפים:

א וכברתו¹¹⁵ מעשות דרכך ממצוא חפצך ודבר דבר¹¹⁶ ממצוא חפצך דרשו חכמים:

שגם למחרים אלשקר אמרה לכה מותרת אם אינו אוטר לו בפירוש להוציאה חוץ לתחום.

שסב ולעיל סי' רטו שם נבי כלם כתב שהעיקר ברעת הגרות מרדכי, אלא שבק"א שם כתב שלענין למסור בהמה לרועה יש לחוש לדבריו של מר"ם אלשקר אם אוטר לו לרעותה וידוע שירעה חוץ לתחום.

שסג מר"ם אלשקר שם, הובא במ"א שם.

שסד ס"ה: אפילו מסרה לו ב"ז .. לפי שגם המהם גם גם מאתמול היה ברעיה למסרה לו היום וקנתה שבתה במקום שבתת הרועה.

שסה ס"א וש"נ.

שנב נג' וכו' אישה בברייתא שם.

שנז ס"ג וש"נ.

שנה הגרות מרדכי וקדושיין רמז תקסה. הובא בחלקו בב"י פוף הסי' רמ"א סכ"ג. מ"א רסק"ה. וראה לעיל סי' רטו ס"ה שדרעה זו (הגמ"ר) מותר לו אפילו למסור בידים, אם הגוי מנציאה חוץ לתחום מרעהו לצורך עצמו. וראה שם בק"א סק"ב שאם הישראל אוטר לו לרעותה וידוע שירעה מחוץ לתחום, יש לאסור אלא אי"ב אוטר לו בפירוש שירעה בתוך התחום. ע"ש.

שנו הגרות מרדכי שם. הרה שפרכי משח אות ה הובא במ"א בק"ה. וראה לעיל ק"א שם ברעת המ"א.

שנז נכמן לקמן סי' שצו ס"א.

שנח הגרות מרדכי שם.

שנט אנהיה שבת סי' פ. מ"א שם. וכילעיל ס"ו.

שס תשובת מר"ם אלשקר סי' נא וסמ"ב, הובא במ"א שם. וראה ק"א שם (בתחילתו).

שסא וראה גם לעיל סי' רטו ס"ה ויש הוסף שאמור לו לרוב בידים שינציאה חוץ לתחום אבל מותר להראות לו ולגור לו שישלם מעצמו. וראה גם בק"א שם

סימן שו

- א לכללות סי' זה ראה ביאורי השלחן ע"י רמז וא"ך.
- ב ישעיה נח, יג. וכברתו. נתבאר לעיל סי' רטב ס"ג.
- ג מעשות דרכך - לעיל רס"ג שא (בהשלמה). ממצוא חפצך - בס"י זה, ודבר רב - לקמן רס"ג שו. תהלת המפוק קראת נג' - לעיל סי' רטב ס"א.
- ד ק"ג, סע"א; קג, א.

הפניצן אסורים לבקשם בשבת אפילו בדבר שאינו עושה בו שום מלאכה^ד לא של תורה ולא שבות מדברי סופרים אלא שעושה איזה מעשה המותר אפילו הליכה בלכדה ומעשה זה או הילוך זה הוא בשביל כדי לעשות אחר השבת^ה איזה דבר שאסור לעשותו בשבת בין מן התורה בין מדברי סופרים^ו שנמצא מומין עצמו בשבת^ז בפועל ממש לא בהרהור לבד^ח לדבר האסור בשבת כגון שמהלך בשרהו לראות מה היא צריכה^ט אחר השבת^י מעידור וניכוש וכיוצא בהם מדברים האסורים בשבת או שהולך לפתח המדינה ויושב שם עד שתחשך כדי למהר לצאת כלילה למרחץ^{יא} שחזן לעיר^{יב} שהרי הילוך זה הוא בשביל הפצים האסורים בשבת^{יג}:

ב כמה דברים אמורים כשינוי הדבר^{יד} שמתכוין להפצים האסורים כגון זה שהולך בשרהו שמה מבקש שם אם לא לראות מה היא צריכה^{טו} וכן ההולך על פתח המדינה ניכר הדבר שמתכוין כדי להתקרב במרחץ הסמוך למדינה^{טז} שכן היה בימיהם שהמרחצאות היו סמוכים לפתח המדינה^{יז} וכן אם מטיל בעיר כדי למצוא סוס או ספינה או קרון^{יח} לשכרם אחר השבת לצאת בהם לדרך והוא כענין שינוי הדבר שמתכוין לכך^{יט}.

אבל אם הוא בענין שאין הדבר ניכר שמתכוין להפצים האסורים אלא להפצים המותרים הרי זה מותר לפיכך מותר להלך היון לעיר תוך התחום ולהתעכב שם עד שתחשך כדי לחלוש פירות ועשבים מגנתו וחורבתו שבתוך התחום ולהביאם לביתו שאין הדבר ניכר שהולך לשם בשביל הלישת הפירות^כ כי הרואה יאמר שמא מחמת מדרת עיונו בלמודו נמשך והלך עד כה אם הוא תלמיד חכם ואם הוא עם הארץ יאמר עליו שמה חמורו נאבד לו^{כא} ומהלך לבקשו ונמשך בבקשתו עד שהגיע למקום הפירות ואז נמלך להחשיך עליהם ולחלשם ולהביאם לביתו בלילה אבל הילוכו לא היה בשביל הלישה האסורה בשבת אלא בשביל הבאת החמור המתרת בשבת^{כב} וכן כל כיוצא בזה:

ג אבל אסור להחשיך על התחום^{כג} והיינו לילך בשבת עד סוף התחום^{כד} (או אמצעו^{כה}) ולהתעכב שם עד שתחשך כדי למהר דרכו לילך משם ולהלאה (שכיון

ד רמב"ם פכ"ד ה"א. מור וש"ע ס"א. וראה גם לעיל ס' רמז ס"ב.

ה ברייתא עירובין לח, סע"ב. רש"י שבת ק"ג, סע"א ר"ה מנצוא.

ו ראה ברייתא שם לפ, רע"א (לענין מרחץ). שבת ק"ג, ב (לענין מקצה). וראה גם לקמן ס' שו סמ"ו לענין ודבר דבר.

ז ראה רש"י עירובין שם ר"ה המרא, הובא במ"א ס' שו סק"ג. וראה גם לקמן סוף ס"ה. לעיל ס' רמז ס"ה.

ח שנוטר כדלקמן סמ"א. וראה ס' שו סכ"א.

ט ברייתא שם לח, סע"ב.

י רש"י שם ר"ה לדע.

יא ברייתא שם לפ, רע"א ורש"י ר"ה לא. מור וש"ע שם.

יב ראה לקמן ס"ב.

יג רמב"ם שם סוף ה"ב.

יד תוס' ק"ג, ב ר"ה ואין מחשיכים ע"פ הגמ' עירובין שם. מ"א סק"א.

טו רש"י עירובין לפ, א ר"ה מוכחא. מ"ט פכ"ד ה"ב ברעת התוס', וראה לקמן ס' שו סכ"א: שאף

שהטיל בשרהו דבר המותר הוא מצד עצמו וגם הורדהו בצרכי שדהו דבר המותר אעפ"כ כיון שנוכר לכל שנמצא שם בשביל כך אסור משום מנצוא הפך.

טז תוס' שם. מ"ט שם.

יז תוס' שם.

יח מורכבי מופכ"ד רמז הנצט. כ"י ורמ"א ס"א.

יט מ"א סק"ג וכתוספתא רלעיל.

כ מ"ט שם ברעת התוס' שם. ש"ע ס' שו ס"א.

כא אבי עירובין לפ, א. וראה מ"א שם סק"ג.

כב רש"י שם ר"ה המרא.

כג משנה ק"ג, א. מור וש"ע ס"א.

כד רמב"ם פכ"ד ה"ב.

כה ראה לשון רש"י שם ר"ה אין מחשיכין.

הלכות שבת שו

תזו

שהולך משם ולהלאה במוצאי שבת ניכר הדבר שעוקר הילוכו היה בשביל כך שאם היה הילוכו לשם בשביל דבר אחר ולא היה בדעתו או שילך משם ולהלאה מן הסתם לא נולד לו שם דבר חדש שנמלך בשבילו) (לילך משם ולהלאה).

כמה דברים אמורים כשמחשך שם בשביל דבר שאין צד היתר בעולם לעשותו בשבת¹⁰ כגון שצריך לילך חוץ לתחום לשכור פועלים¹¹ או לתלוש פירות המחוברים¹² או להביא משם פירות המוקצים¹³ שאין שום צד היתר בעולם לשכור פועלים בשבת או לתלוש פירות או לטלטל פירות המוקצים¹⁴ אבל מותר להחשיך על התחום להביא בהמתו מחוץ לתחום¹⁵ כמוצאי שבת שהבאת הבהמה היא דבר המותר בשבת¹⁶ ואף שאי אפשר לו להביאה בשבת מחוץ לתחום מכל מקום יש צד היתר בעולם שהיה יכול להביאה בשבת מחוץ לתחום¹⁷ כגון אם היו שם בורגנין¹⁸ דהיינו סוכות שומרים שכל אחת מהן מובלעת בתוך שבועים אמה וד' טפחים של הכירתה שעל ידי זה יכול להלך אפילו כמה פרסאות בשבת¹⁹ מפני שכולן נחשבות כעיר אחת ארוכה²⁰ כמו שיתבאר בס' שצ"ח²¹ ואע"פ שעכשיו אין שם בורגנין.

וכן מותר להחשיך על התחום להביא משם פירות תלושין שאינם מוקצים שיש ג"כ צד היתר בעולם להביאם משם בשבת כגון אם היו שם מחיצות²² מקופות את הדרך ממקום הפירות עד ביתו ואע"פ שעכשיו אין שם מחיצות (והמעט יתבאר בס' ש"ז²³).

אבל פירות המוקצים אי אפשר להביאם אף ע"י מחיצות כיון שהם אמורים בטלטול²⁴ וכן אסור להחשיך על התחום להביא משם בהמה שאינה יכולה לילך ברגליה כגון מלה קטן שצריך לנשאו על כתפו ואי אפשר להביאו בשבת אף ע"י מחיצות מפני שהוא מוקצה ואסור בטלטול²⁵.

אבל מותר להחשיך כדי לשמור אותו או פירות המוקצים או אפילו המחוברים שהם חוץ לתחום²⁶ ששמירת המוקצה והמחובר הוא דבר המותר בשבת²⁷ ואם כשהלך להחשיך לא נתכוין אלא בשביל לשמורם בלבד ואח"כ נמלך לתלשם ולהביאם לביתו במוצאי שבת הרי זה מותר²⁸:

לה ראה עירובין כא, א. רש"י שם ד"ה שאם. פ"ז ס' שו סק"ג.
לו רש"י שם.
לז ס"ז וס"ט.
לח נג' שם לרב יהודה. רמב"ם שם ה"ג.
לט ספ"ו במומרי.
מ רש"י שם ד"ה בתיבוא. וראה לעיל ס' רעו ק"א סק"ג. וזכין יוסף ס' קנא.
מא תוס' קנא, א ד"ה אין. שו"ע ס"א.
מב משנה קג, א וכראוקמתא כגמ' שם ע"ב. מור וש"ע סק' ס"ח.
מג ראה רש"י שם ד"ה אבל. רמב"ם שם. ואם נגה לעיל ס' רמז ס"ב. לקמן ס"ח.
מד משנה שם ורש"י ד"ה ותיבוא. מור וש"ע שם.

כו ראה רמב"ם שם ה"ג. וז"ל לקמן ס' שו ספ"ו לענין הדיבור בתפצו בשבת.
כז משנה שם. מור וש"ע ס"א.
כח משנה שם ונגמ' שם ע"ב. רמב"ם שם.
כט נג' שם בתיבוא מריא ורש"י שם. שו"ע ס' שו ס"ח.
ל ראה רש"י שם ד"ה המחברים וד"ה בתיבוא. ואף שמותר לטלטל פירות המוקצים ע"י גופו שלא בדיו (כדלקמן ס' שא ספ"ו). ויתבאר לעיל ס' רעו ס' וק"א שם ס"ק ג.
לא ברייתא קנא, א מניסת התוס' שם ד"ה אין ורמב"ם שם ה"ג ונגמ' שם ה"ב. מור וש"ע ס"א.
לב רש"י עירובין למ, א ד"ה המרא.
לג תוס' שם ד"ה אין. מ"ז סק"א. מ"א סק"ב.
לד רב יהודה אמר שמואל קג, ב. תוס' שם. פ"ז שם. מ"א שם.

הלכות שבת שו

תיה

ד אסור לקנות או למכור¹⁰⁰ וכן לשכור¹⁰¹ או להשכיר¹⁰² בשבת גזירה שמה יכתוב¹⁰³ בין שמוכר¹⁰⁴ או שמשכיר בפה בלבד בין שמוכר לו¹⁰⁵ היום את החפץ (ואף על פי שאינו קוצץ עמו דמי המקח והשכירות ואפילו אינו מזכיר לו שם דמים כלל אלא שאומר לו לשון מכירה או שכירות¹⁰⁶ ואפילו צריך ליקח מאכלים לשבת לא יאמר מכור לי אלא הן לו כמ"ש בס' שב"ג¹⁰⁷ ואפילו על ידי נכרי אסור לקנות בשבת¹⁰⁸ כמו שיחבאר בס' תקי"ז¹⁰⁹ ושכ"ה¹¹⁰ ע"ש):

ה אמירה לנכרי לעשות בשבת היא שבות מדברי סופרים¹¹¹ אף על פי שאמר לו קודם השבת¹¹² אבל כשאומרים לו או לישראל חברו בשבת שיעשה לו מלאכה למחר אין בזה משום שבות אלא שאסור משום ממוצא חפצו¹¹³ ואין הפרש בין איסור זה לאיסור זה אלא לענין מצוה שאסור לעשות מלאכה על ידי נכרי אפילו לצורך מצוה¹¹⁴ אף על פי שאמר לו קודם השבת¹¹⁵ והוא הדין לשאר כל דבר שהוא משום שבות לא התירו לצורך מצוה¹¹⁶ אלא אם כן הוא שבות דשבות כמ"ש שם¹¹⁷ אבל כשהמלאכה נעשית כמוצאי שבת שהוא זמן היתר אלא שאומר לו בשבת ואין כאמירה זו אלא משום שמתעסק בשבת בדבר האסור היום עסק זה התירו לצורך מצוה¹¹⁸ וכן להחשיך על התחום שאין איסורו אלא משום שמומין את עצמו בשבת לדבר האסור היום¹¹⁹ הזמנה זו התירו לצורך מצוה¹²⁰ שנאמר¹²¹ חפצך חפצך אסורים חפצי שמים מותרים¹²²:

ז לפיכך מחשיבין על התחום כדי לעשות חוץ לתחום צרכי כלה או צרכי מת דהיינו ארון וכתריכום ולהביאם לעיר¹²³ ויכול לומר לחברו שיחשיך על התחום לעשות

נו גמרא קנ, א. רמב"ם פ"ו ה"א. לכלול הענין ראה לעיל באריות סי' רנב ס"א. סי' רנב ק"א סק"ה.
נז ברלעיל סי' רנב ס"א וש"ג.
נח ראה רמב"ם פכ"ד ה"ד. ראה ק"א לעיל שם: דכיון דלעשות בשבת אסור א"כ כשאומר לו לעשות למחר הרי מתעסק בדבר האסור לו היום, דהיינו עשיית הנכרי בשבילו שהוא עוצמה אמורה. וראה לקמן סי' שז ס"א וש"ו וס"ד, שלא נאמר בזה אלא דבור בלבד שנאמר ודבר דבר.
נט וכ"ה לקמן סכ"ה. וראה לעיל סי' רעו ס"ה. סי' שלא ס"ו.
ס רמב"ם קנא, א ד"ה הא. רשב"א שם ד"ה הא דאמר. ר"ן שם פכ"ג (סר, ב) ד"ה תנו. מ"א סק"ה. וראה גם לקמן סכ"ב.
סא ראה גם לקמן סי"ב.
סב ראה לקמן סי' שז ס"ב וש"ג.
סג ראה רמב"ם שם. רשב"א שם. ר"ן שם.
סד ראה רש"י עירובין למ, א ד"ה תמא. לעיל ס"א. סי' רנב ק"א שם.
סה ברלמקן ס"ו. אבל ראה לעיל סי' רנב ס"ב בני קבלת מבס בשבת שאימרו משום ממוצא חפצך, ולא התירו אלא משום שבות דשבות במקום מצוה.
סז ישעיה נה, ג.
סח גמרא ק"ו, סונו"א. קנ, א. רמב"ם פכ"ד סוף ה"ה.
סח משנה קנא, א. מור ושוע"ג ס"ג (משא"כ באמירה לנכרי, דלעיל ריש ס"ה, אמור, ברלמקן סי' שכד סכ"א).

מה רמב"ם פכ"ג ה"ב. וראה גם ביה"ד, א. וראה לקמן סי' תקז ס"ו שאיסור מקח וממכר מפורש בכתוב בתנאים. ולעיל סי' רמא סוף ס"ב שלכן שבות זה דמיו נכלל הדמיו. וראה גם לקמן ס"ו וספ"ו (בשם) דרך מודיק התקנה ואין צורך לומר בקנין מורד). סי' שז ס"ב. סי' שנב ס"א. סי' שלם ס"ה וס"ה. סי' שז ס"א. סי' תקנז ס"א. תקנר ס"א.
מו משנה קנ, א. רמב"ם שם. ראה גם לקמן ס"א. וראה לקמן סי' שנב ס"ה ששכירות אמורה בשבת: משום שהומה לקנח וממכר שנתן לו דמים בעד החפץ ששוכר כמו שהולקח נתן בעד המכר.
מז רמב"ם שם.
מח רמב"ם שם. וראה רש"י ביה"ד שם ד"ה משום. וראה לעיל סי' שא ק"א סק"ב שהביא את דעת התוס' וראה גם לעיל סי' רנב ס"ב.
מט רמב"ם שם ה"ג. הובא במ"א סקמ"ו.
נ רמב"ם שם. הובא במ"א שם.
נא ראה ראש פכ"ג ס"ו. ג. מור ושוע"ג סי' שז ס"ה. וראה גם לקמן סי' שז ספ"ו (מוסטר דב').
נב ס"א. וראה גם שם ס"ג.
נג וכן למכור, ראה שו"ת רבינו סי' ב. וראה גם לעיל סי' רנב ס"ג (במסוטר). סי' רנב ס"ב. לקמן סי' שז ס"ו וס"ג.
נד מטי דר.
נה מטיף מו.

הלכות שבת שו

תיט

דברים אלו ולהביאם לו ויכול לומר לו לך למקום פלוני לחמר ואם לא [תמצא] במקום פלוני לך למקום פלוני^ט אע"פ שלדבר הרשות אסור לומר לו בלשון זה מפני שלשון זה מוכיח שמשלחו לקנות איזה חפץ^י שהוא דבר האסור בשבת^{יא} ויכול לומר לו ג"כ בפירוש קח במנה ואם לא [תמצא] במנה קח במאתים^{יב}.

(שאף שהלוקח מיני מאכל מחנוני בשבת אסור להזכיר לו שם דמים כלל מפני שבשמוכר שם דמים הרי זה מקח וממכר גמור משא"כ כשיאנו מוכיר לו שם דמים אינו נראה כמקח וממכר אלא כשאלה כמו שיתבאר בס"י שב"ג^{יג} וא"כ גם כשמשלחו בשבת לקנות במוצאי שבת אם מוכיר לו שם דמים הרי הוא משלחו למקח וממכר גמור האסור לו בשבת אבל אם לא היה מוכיר שם דמים אזי לא היה נראה שמשלחו למקח וממכר גמור אלא לשאלה מכל מקום הזכרת דמים כאן הוא לצורך מצוה שאם לא יזכיר לו לא ידע כמה דמים לפסוק ואפשר שיחזור ריקם אם יקרו השער וכיון שמוכיר לו הדמים לקנין שלאחר השבת התירו לו).

אבל לא יזכיר לו סכום מקח כלומר שלא יאמר לו סך ידוע שלא להוסיף עליו^{יד} לפי שאמורה זו אינה אלא הצלת ממנו ואין בה צורך למצוה^{טו} וכן לא יזכיר לו סך דמים דהיינו שלא יאמר לו לך לאיש פלוני שאני חייב לו כך וכך וקח ממנו צרכי המצוה הזאת ואחיה חייב לו סך הכל כך וכך^{טז} (שצירוף סך זה אין בו צורך למצוה):

ז (ובל זה כשמשלחו שקנה במוצאי שבת אבל אם נזדמן לו לקנות בשבת ואי אפשר ליקח ממנו בהקפה בלי שיקצוץ לו דמי המקח אע"פ שהוא בענין שאי אפשר למצוא חפץ זה לצורך המצוה אלא כשבת בלבד אסור לקנותו^{טז} שבשבת עצמה לא התירו לקנות אפילו לצורך מצוה^{טז} אלא בדרך המותר אפילו לדבר הרשות^{טז} דהיינו בהקפה בלי הזכרת שם דמים ולא שם מדה ולא סכום מנין ולא סכום דמים כמ"ש בס"י שב"ג^{יג} ואם חסר אחד מאלו הרי זה שבות גמור^{יח} כאשר השבותים שלא התירום לצורך מצוה כי אם על ידי נכרי כמו שיתבאר בס"י ש"י^{יח}):

ח אין משתכרין בשבת^{יט} אפילו בדבר המותר^{יט} גזרה משום מקח וממכר^{יט} כיצד כגון השוכר את הפועל לשמור לו זרעים או דבר אחר^{יט} ומשלם לו בעד כל יום ויום^{יט} והוא משמרים גם בשבת שזוהו דבר המותר לשמור אפילו פירות המחוברים^{יט} לא יתן

ט ברייתא שם. מור וש"ע שם.

ע מ"א ס"ה.

עא כהלעיל ס"ד.

עב ברייתא שם. מור וש"ע שם.

עג ש"א, ע"ש ת"ג. וראה גם לקמן ס"ה תקיף ס"א.

עד רבי יוסי רבנו יהודה בברייתא רעילי, ורמב"ם לפירוש המ"ט שם הלכה ה דלא פליג אתנא קמא.

ש"ע שם.

עה מ"ט שם בת"י ה'ב'. ב"י ר"ה ומ"ש ויכול מ"א סק"ו.

עו כן פירש הר"ן פ"ג (ב, ב) ד"ה סכום דברי הרמב"ם רעילי, וכפ"ה ה"י י"ט (ז, ב). ש"ע שם.

עז ב"י ר"ה וכתב, ממשנעות דר"ן (ב, ב) ד"ה תנא. וראה גם ב"י ר"ה ודרב. רמ"א ס"ג. מ"א סק"ו.

עח ראה גם לקמן ס"ה תנח ספ"ו. וראה לעיל ס"ה שא ק"א סק"ב.

עט ראה תהלה לדוד ס"ק ג.

פ ס"א. וראה גם ס"ה תקיף ס"א.

פא ראה גם לעיל ס"ד. לקמן ס"ז.

פב סק"ף יב.

פג כהלקמן בסמוך במרייתא ב"מ נה, א. וראה גם לעיל ס"ה רמג ס"ה וס"א י"ב. ס"ה רמג ספ"ו. ס"ה רמג ס"ב ואילך. ס"ה רמג ס"א וס"י גמז. לקמן ס"ט וס"א. ס"ה שלד ס"ו. ס"ה תקנו ס"ד.

פד מ"ט פ"ג ה"ב. הובא בפ"א ס"ה שלד סק"ו. וראה גם לקמן ס"ה שלד סוף ס"ו.

פה רש"י כתובות סד, א ד"ה כשבר. וראה גם לעיל ס"ה רמג סוף ס"ב. לקמן ס"א.

פו ברייתא ב"מ שם. מור וש"ע ס"ד.

פז רש"י שם ר"ה אין נותנין.

פח רש"י שבת קג, א ד"ה אבל. רמב"ם פכ"ד ה"ה.

וראה גם לעיל סוף ס"ג.

לו שכר בעד יום השבת⁹⁹ בפני עצמו ואם נתן לו אסור לו לקבל ממנו¹⁰⁰ לפיכך אין אחריותם עליו בשבת¹⁰¹ מגניבה ואבידה¹⁰² ששומר שכר חייב בהם¹⁰³ מפני שבשבת אינו שומר בשכר אלא בחנם ואם שכרו לשבוע או לחדש או לשנה לא ינכה לו כנגד השבתות¹⁰⁴ שלא אסרו אלא ליטול שכר יום השבת בפני עצמו אבל מותר ליטלו בהבלעה עם שאר הימים¹⁰⁵ ולא יאמר לו תן לי שכר השבת אלא תן לי שכר החדש או שבוע או עשרה ימים¹⁰⁶ וכיוצא בזה בענין שהשבת מובלע בחול:

אף על פי ששכרו לחדש אם התנה עמו לשלם לו כך וכך בעד כל יום ויום אף על פי שמשלם לו בסוף החדש שכר השבתות בהבלעה עם שאר הימים אין זה כלום¹⁰⁷ שלא נקרא הבלעה מה שמבליע לו יום השבת בשעת פירעון אלא בשעה שבר השבת מובלע בשכר שאר הימים בשעת השמירה דהיינו כשהתנה עמו שישלם לו כך וכך בעד שמירת כל החדש אבל זה כל יום ויום ששמר נתחייב לו בעל הבית לשלם בסוף היום¹⁰⁸ השכר של אותו היום שהרי אם הוא רוצה לא ישמור לו עוד שבשביל כך התנה עמו לשלם לו בעד כל יום ויום כדי שיוכל להפסיק באיזה יום שירצה וא"כ שכר השבת הוא בפני עצמו ואף על פי שהוא רוצה לנמור שמירת כל החדש ואין ברעתו להפסיק באמצע החדש מכל מקום כיון שאם היה רוצה להפסיק באמצע החדש לא היה משלם לו בעד כל החדש אלא היה מחשב עמו יום יום מימי החדש כמו שזכרנו לו נמצא ששכר השבת הוא בפני עצמו¹⁰⁹ וכן הדין במשכיר חדר לחבירו והתנה עמו כך¹¹⁰.

וכן הדין במלוי ברבית לנכרים בעד כך וכך לשבוע צריכים להלוות בענין שאם יפרעו החוב באמצע השבוע יפרעו הרבית בעד כל השבוע או לא יפרעו כלל החוב בתוך שבוע זה¹¹¹ שאם יוכלו לפרוע באמצע השבוע ויצטרך לחשב עמהם הימים שעברו משבוע זה אף אם ינכה להם כנגד יום השבת שעבר משבוע זה אין זה מועיל כלום אלא אם כן ינכה להם כל השבתות שעברו שהרי בכל שבוע ושבוע אם היו רוצים היו פורעים באמצע השבוע והיה צריך להשוב עמהם יום יום מימות החול נמצא שרבית זו היא נתשבת לכל יום בפני עצמו ולפיכך אף אם עבר כל השבוע ולא פרעו לו אינו ראוי ליטול כל הרבית אלא צריך לנכות כנגד יום השבת כיון שכל יום ויום הוא נחשב בפני עצמו:

י וכן הדין בכל קנסות שקונסים לאדם כך וכך בעד כל יום ויום שעובר על תקנת חכמים¹¹² כמ"ש באה"ע סי' ע"ד¹¹³ או על תקנת מוכי העיר¹¹⁴ אע"פ שעברו עליו

(כה, רע"א). רמ"א סי"ד, מ"א סק"ו.
צב ראה לקמן חלק ח"מ הל' שאלה ושכירות סי"ב.
צט ראה ר"ן שם. ד"מ אות ב. מ"א סק"ו. וראה באריכות במהר"ב לסי' רמג. ור"ה ושעני שכר יום ור"ה ומנוצא ואילך).
ק מ"א סק"ו. וראה גם מ"א סי' רמג סק"ג. לעיל שם סוף סי"ב.
קא מ"א סק"ו.
קב מ"א שם מכתובות סד, סוף"א.
קג אור"ח סי' עז, ראה שם סי"א ובב"ש סק"ג.
קד ראה לקמן ח"מ הל' נקי ג"ג סי"ו.

פט ברייתא ב"מ שם. ש"ע שם.
צ מור. וראה לעיל סי' רמג סי"ב.
צא ברייתא שם. מור וש"ע שם.
צב ר"ן שבת (סד, ב) ד"ה לפיכך.
צג משנה ב"מ צג, א. מור וש"ע ח"מ סי' שג סי"ב.
צד ברייתא שם נח, א. מור וש"ע סי"ד.
צה רש"י שם ד"ה נתוני.
צו ר"ף שבת (סד, ב). רא"ש פ"ג סי' ה. הנ"ב סי' פ"ו הל"ב. וכן כתב סמ"ק. מור וש"ע שם. והוא מתוספתא פ"ה ה"ו ו"ב רפ"ח.
צז שבל"ה הל"ט סי' קיג. ר"ן כתובות סוף פרק א"ע

כמה שבועות אינו משלם בעד השבתות כיון שהיה יכול לחזור בו באמצע כל שבוע ושבעו אבל אם הקנס הוא לנכות לו מהחוב שיש לו על אחרים בעד כל יום ויום כך וכך מנכין לו גם בעד השבתות^{קא} מפני שהקנס שנוטלים ממנו אינו נראה כשכר נטילת שבת אלא כשנוטלים ממנו איהו דבר שהוא בעין אבל לא כשמנכין לו מחוב שיש לו:

יא אסור לשכור חזן להתפלל בשבת^{קב} או יו"ט^{קג} אע"פ ששכרוהו מבעוד יום^{קד} שאסור לו ליטול שכר שבת או יו"ט והוא הדין לשכר התוקע בראש השנה^{קו} ויש מתירין^{קז} מפני שבמקום מצוה לא גזרו על שכר שבת^{קח} שאין איסורו אלא משום גזירת שכירות בשבת^{קט} שהיא עצמה אינה אסורה אלא משום גזרה שגמא יכתוב^{קי} וכן המנהג להקל^{קי} ומכל מקום לדברי הכל אינו רואה סימן ברכה משכר זה לעולם^{קי} והואיל והוא שכר השבת אף שהתירוהו לצורך מצוה^{קטו} ואם הוא מושכר לשנה או לחדש^{קי} או לשבוע^{קי} שיתפלל גם בחול ומשלמין לו בעד השבתות והחול כבת אחת^{קי} הרי זה שכר שבת כהבלעה ומותר לדברי הכל^{קי}:

יב מותר לפקח על עסקי רבים בשבת^{קכא} ואפילו לילך לטרמיאות^{קכב} דהיינו מיני מרקלין של נכרים^{קכג} ששם נאספו לבית הועד^{קכד} וכן לילך לשלמון לפקח על עסקי רבים^{קכה} ואין בזה משום ממצוא הפצד ודבר דבר שצרכי רבים הם כמו הפצוי שמים^{קכו} ומכל מקום לא התירו אלא לפקח ולהתעסק בדברים בלבד שאינו אסור בצרכי יחיד אלא משום ממצוא הפצד ודבר דבר אבל כל דבר האסור משום שבות גמור לא התירו לצרכי רבים כמו שלא התירו לצורך מצוה^{קכז} כמ"ש לעיל^{קכח}:

יג וכן מותר לשרך התינוק ליארס^{קכט} שדבור של מצוה הוא^{קל} וכן לדבר עם המלמד אם רוצה להישכר^{קלא} ללמדו ספר או אפילו ללמדו אומונת^{קלב} שהוא ג"כ מצוה שאם לא תהא לו אומונת לפרנס עצמו ולסמם את הבריות^{קלג} אבל אסור לשכור

קא כתובות סד, טו"א. מ"א שם. ב"ש שם.
 קב מורכבי כתובות רמז קפ"ב בשם הר"ר ברוך, מור ס' תתקפ"ד דעה הא' בשו"ע ס"ה.
 קג ראה ב"י שם ד"ה ולא. לבוש ס"ה.
 קד ב"י שם. וראה גם לקמן ס' תקפ"א.
 קה ט"ו שם. וראה גם לקמן שם.
 קו מורכבי שם בשם רבי שמואל דעה הב' בשו"ע ס"ה. וראה גם לקמן ס' תקנ"ה. אבל לקמן ס' תקפ"א שם נבי לתקוע בשופר לא הביא דעה זו כלל. וראה הע"ב תשס"ח ע' 43.
 קזא ב"י שם. מ"א שם סק"ב. וראה ב"י כאן ד"ה השוכר ובדישה אות ב. וראה מ"מ תינונים.
 קזב רש"י כתובות סד, א ד"ה כשכר. וראה לעיל ס"ד. וראה שו"ת צ"צ או"ח ס' גמא אות ג.
 קזג בדלועי ס"ה תש"ג.
 קד ראה לקמן ס' תקנ"ה שם: אין למהות בדי שמוקל לעצמו.
 קטו פמחים ג, ב נמטרומנונין. שו"ע ס' תקפ"א ס"ה. מ"א סק"ה. וראה לקמן שם. ענינו – ראה לעיל ס' רמז מ"א. ס' תס"ג.
 קטז ראה ב"י ס' תקפ"ה שם. מ"א שם סק"ב.
 קיז רמ"א ס"ה.

קזח מ"א סק"ט.
 קיט מ"א שם.
 קכ רמ"א שם.
 קכא רב עקיב בר אידי אמר ר' יוחנן קג, א. מור וש"ע ס"ג. וראה לקמן כ"ז מה נקרא צרכי רבים.
 קכב רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יוחנן שם. רמב"ם פכ"ד ה"ח.
 קכג רמב"ם שם.
 קכד רש"י שם ד"ה מרמיאות.
 קכה רש"י שם ד"ה ופיקוח ריבים.
 קכו משמעות הגמ' שם.
 קכז הרב המ"מ שם.
 קכח סוף ה'.
 קכט בית הלל בברייתא יב, טו"א ותנא דבי מנשה קג, א. מור וש"ע ס"ג.
 קל משמעות הגמ' שם ורש"י שם ד"ה דבור. תוס' שם ד"ה דבור.
 קלא מור בשם מרז"ם מרומנונוני. כלבו ס' לא (לג, ב). שו"ע שם.
 קלב בית הלל שם ותנא דבי מנשה שם. מור וש"ע שם.
 קלג רש"י שם ד"ה ללמדו. מ"א סק"ג.

המלמד ^{קמ} (בשבת ואפילו ^{קמ}) להוכיח לו סכום מעות (אסור) שזוהו שבות גמור ולא התירוהו לצורך מצוה ^{קמ}:

יד וכן מותר לפסוק צדקה לעניים ^{קמ} שדבור של מצוה הוא ^{קמ} ואינו דומה למעריך דהיינו שאומר ערכי עלי או ערך איש פלוני עלי לגבוה שאסור משום שבות גמור כמ"ש בס"י של"ט ^{קמ} לפי שבשנתון לגבוה כפי ערך שנים של הנערך כתבוה בתורה הרי זה כקונה את הנערך ע"י שנתון ערכו לגבוה ודומה למקח וממכר משא"כ בפסיקת צדקה ^{קמ} ולא אסרו להקדיש שום חפץ לגבוה כמ"ש שם אלא משום שכיון שמקדיש חפץ ידוע הרי הוא מוציא כאמורה זו מרשותו לרשות גבוה ודומה למקח וממכר אבל כשמחייב עצמו שתן איזה דבר לגבוה עדיין לא יצא שום דבר מרשותו על ידי אמירה ^{קמ}.

ולפי זה אסור להקדיש בשבת לבית הכנסת שום חפץ ידוע כגון ספר תורה או עטרה או טם לספר תורה ^{קמ} ולא נהגו כן ^{קמ} ויש שלימד עליהם זכות ^{קמ} שלא אסרו אלא להקדיש חפץ למזבח או לבדק הבית שאותו החפץ יוצא לגמרי מרשותו לרשות גבוה שאין לו עוד שום זכות והלק כו ודומה למקח וממכר אבל כשמקדיש חפץ לבית הכנסת יש לו חלק וזכות בו בתוך כל אנשי העיר שיש להם זכות בהקדשות של בית הכנסת למכרם בשוטרבו כמ"ש בס"י קנ"ג ^{קמ} ואינו דומה למקח וממכר שיוצא המקח לגמרי מרשות מיכר לרשות לוקח.

ומכל מקום טוב לזהר כשמקדיש חפץ לבית הכנסת בשבת שיקדישנו בפני ^{קמ} מערב שבת אפילו בינו לבין עצמו ואז אע"פ שבשבת מביאו לבית הכנסת אינו אלא מפרסם ההקדש שהקדיש מערב שבת ^{קמ} וזה מותר לדברי הכל:

קמ יש אומרים ^{קמ} שבמקום שנוהגין לומר לקורא בתורה מי שבירך והוא נודר לצדקה או ליתן אסור לו לפסוק כמה יתן אלא יאמר לו סתם עשה לי מי שבירך ^{קמ} והמנהגו להקל בזה מפני שמותר לפסוק צדקה בשבת ^{קמ} אבל מה שנוהגים קצת כשהחתן דורש בשבת שהם מחייבים עצמם ליתן כך וכך (מעות) אחר השבת לא יפה הם עושים שלא התירו לחייב עצמו אלא לצדקה וכיוצא בה משאר מצוות אבל לדבר הרשות אסור ^{קמ} משום ודבר דבר ^{קמ}.

וכן הנוהגים ליתן כלים כמתנה לחתן הדורש לא יפה הם עושים ^{קמ} שאסור ליתן שום

קמה ס"י זה בשו"ע לא הגיע לדין. וראה שו"ע שם ס"י. וראה שם ס"י.
קמו ראה ס"י שם (בינו לבין עצמו). ד אהרן כתב"י (כלבו לו מהג'). הובא בבאר היטב סק"ח. וראה מ"מ וזו"מ.
קמז ס"י שם.
קמח אור זרוע ח"ב ס"י נ בשם ראב"ה. הובא ברמ"א ס"י.
קמט אור זרוע שם. ד"מ אות נ. מ"א סק"ד.
קנ רמ"א שם.
קנא מ"א סוף סק"ו.
קנב כדלקמן ס"י שו"א.
קנג מ"א שם.

קלד בור משום רבי מאיר מדרובנות. כלבו שם. שו"ע שם.
קלה ראה כלבו שם ולבוש ס"י. וראה לשון הגמור והשו"ע שם.
קלו ראה ב"י ד"ה ודבר. וראה גם לעיל ס"י.
קלז רבי אלעזר קק. א. מור וש"ע ס"י.
קלח ראה תוס' שם ד"ה ודבר.
קלט ס"י ושו"ע.
קמ ב"י ד"ה ודבר. וראה שם.
קמא ר"ן פכ"ג (א, סד). ר"ה פוסקין בשם רבינו הגאון, וכפירוש הכלבו ס"י נה (יה, ד) בשם גאון אחר.
קמב ב"י שם ופ"ו סק"ב ומ"א סק"א.
קמג ס"י שם.
קמד מ"א שם וכמ"ש הכלבו שם.

הלכות שבת שו

תכג

דבר כמתנה לחכירו בשבת ווי"ט^{קטז} אלא מיני מאכל ומשקה שלצורך היום^{קסג} כמ"ש בס"י שכ"ג^{קסז} ותק"ז^{קסז} שהרי אפילו להקדיש לגבוה אסרו והקדש דומה למתנה שיוצאה ג"כ לגמרי מירשותו לרשות הכיר^{קסז} ואפילו נתן לו חדר ורוצה לקנותו ע"י סגירת הדלת שהוא נקראת חוקה^{קסז} לענין שלא יוכל לחזור בו הנותן^{קסז} אסור לסגרה בשבת שאין קונין קנין בשבת כשום דרך מדרכי ההקנאה^{קסז} מפני שדומה למקח וממכר^{קסז} ואין צריך לומר^{קסז} בקנין סודר^{קסז} שסתמו עומד לכתיבה^{קסז} ושמה יתוב בשבת^{קסז} (ועיין ס' של"ט תשלום הלכות אלו):

מז מה שזנהגין להכריז מצות בבית הכנסת מי שיתן יותר הוא יוכה בהן היה ראוי לאמר משום מקח וממכר^{קסז} שהוא שבות גמור ולא הותר לדבר מצוה^{קסז} אלא שאפשר ליישב המנהג בדוחק ולומר שאין שייך מקח וממכר בדבר מצוה כי אם בחפץ הנקנה אבל אסור לקנות מקומות בבית הכנסת או בתים של צדקה^{קסז} והנכון כמו שזנהגין מקצת אנשי מעשה^{קסז} שכל מה שהוציא בפיו ליתן נותן לצדקה אפילו קנה חכירו המצוה שאו אינו דומה כלל למקח וממכר אלא לפסיקת צדקה וברוך זה מותר אפילו לקנות מקומות ובתים מהצדקה וכל ירא שמים יזהר בזה^{קסז}:

יז מה שזנהגים למכור האתרוגים אחר גמור מצותן דינם כמקומות בית הכנסת^{קסז} (שאין הותר אלא בדרך שנתבאר^{קסז}) אבל בזמן מצותן שאין קונים אותם אלא לצאת בהם ידי חובתן ולהחזירם הרי דינם כהכרות המצוה שנהגו להקל שאינו קונה גוף האתרוג אלא מצותו בלבד ואפילו ביום ראשון של חג שצריך לקנות גופו של אתרוג^{קסז} מכל מקום כיון שקונה אותו על מנת להחזירו^{קסז} נמצא שצריך לקנות אותו אלא מצותו בלבד^{קסז} אבל אסור לקנות לגמרי את האתרוג או שהופר בו"ט אפילו אם אי אפשר לו לקיים המצוה בענין אחר שאין דוחין שבות גמור מפני מצוה עשה כמ"ש בס"י תקפ"ו^{קסז} ותרנ"ה^{קסז}:

שנא יתבוב. וראה לעיל ס' רמ"ב (במסנר): ששבות זה לקנות קנין הוא המור משאר כל השבתים שאומרו מפורש בדברי קבלה.
קסג משמעות המ"א שם.
קסד ש"ע ח"מ ס' קנה ס"א.
קסה ב"ב מ, א ורשב"ם שם ד"ה דסתם. וראה לקמן ס' שלש ס"ו.
קסו סמ"ע ח"מ שם סקכ"ב.
קסז רש"ל בי"ש פ"ה ה דבית. הובא במ"א סקכ"ו.
קסח כדלעיל ס"ה וס"ו וס"ג.
קסט רש"ל שם. מ"א שם.
קע חסדי אומציריך. הובא ברש"ל שם ונ"א שם.
קעא רש"ל שם. מ"א שם.
קעב רש"ל שם. מ"א שם.
קעג סעף מז.
קעד ראה מוכה מא, ב. מור וש"ע ס' תרנ"ב ס"ג.
קעה ראה מוכה שם. מור וש"ע שם ס"ד.
קעו שם.
קעז סכ"ב וסכ"ג וש"י.
קעח ס' זה כשע"ר לא הגיע לירושלמי, וראה שם במ"א.

קנד כ"י ס' תקבו מו"ה וכשם שאמרו, ברעת מרדכי ביצה רמו תעני. הובא במ"א סקכ"ו. וראה לקמן ס' תנ"י ובק"א שם סק"ב.
קנה מ"א שם. וראה גם לקמן ס' הקבר ס"א: ואין נותנין מתנה שאין בה צורך שבת.
קנו מ"א. וראה שם ס"ה שנותר ליתן גם כלים לצורך השבת. וראה גם ס' תנ"י שם.
קנז מ"א. וראה גם ס' תקכו סוף סכ"ח.
קנח מ"א שם. והיינו אף שהוא מצוה. וראה גם לעיל ס"ה (שנותר רק כמקום שאינו יוצא מירשותו לגמרי), ולעיל ס' רמ"ב (שאסור לקנות אפילו לצורך מצוה). אבל ראה לקמן ס' תמור ס"ב ובק"א שם סק"ב ובס"י תמח סכ"ז שנותר לתת מתנה בשבת לצורך מצוה, וראה גם לקמן ס' תקכו סכ"ח. וראה הע"ב תתכב ע' 54.
קנט גיטין ע"ג, ב וש"י ד"ה תמנ ורא"ש פ"ח ס' ג.
קס רש"י שם ד"ה הרי זו חוקה.
קסא רש"י שם ס' ב ונ"א שם ע"פ עירובין נ"א, א וראה גם לקמן ס' שפ ס"א וס"ב שפ סוף ס"ה.
קסב רש"י שם ד"ה ונעקני. וראה לקמן ס' שלש ס"ה: מפני שהוא בכלל גזרת מקח וממכר שגורו משום

הלכות שבת שו

תכר

יך אסור למרוד שום דבר בשבת⁹⁸⁷ בין ביד בין בחבל⁹⁸⁸ מפני שהוא מעשה חול וזולול שבת⁹⁸⁹ ומותר למרוד מדידה של מצוה⁹⁹⁰ כגון למרוד אם יש במקוה מ' סאה⁹⁹¹ או למרוד החור אם יש בו פותח טפה להביא הטומאה מההדר שהמת בו לההדר הסמוך לו ואע"פ שיכולים הכהנים לצאת ממנו לבית אחר מכל מקום כיון שהוא מדרד שיעורי תורה אינו נראה כמעשה חול⁹⁹² ומותר למרוד האזור של מי שכוּבא לו ראשו וללחוש על המדידה כמו שנהגות הגשמי מפני שהיא מדידה של מצוה⁹⁹³ ומשום הלחש אין איסור כמ"ש בס"י ש"ז⁹⁹⁴:

יט' אף לדבר הרשות אין איסור למרוד אלא כשמתכוין למרוד לאיזה צורך אבל אם מורד שלא לצורך כלל אלא כמתעסק בעלמא מותר⁹⁹⁵:

כ' מי שנשבע לפרוע חובו לחבירו בו' בניסן וחל' ה' בניסן בשבת⁹⁹⁶ יתבאר בחו"מ ס' ע"ג⁹⁹⁷:

כא' מותר להרהר בעסקיו⁹⁹⁸ אפילו היאך לעשות מלאכות גמורות אחר השבת⁹⁹⁹ שלא אסור אלא דבור לבר שנאמר¹⁰⁰⁰ ודבר דבר דיבור אסור הרהור מותר¹⁰⁰¹ ומכל מקום אם יש לו מתוך הרהור טרדת הלב או נדנוד דאגה אסור¹⁰⁰² ומשום ענג שבת מצוה שלא להרהר כלל בעסקיו¹⁰⁰³ אלא יהא בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה¹⁰⁰⁴ וזהו שכתוב¹⁰⁰⁵ ששת ימים תעבוד ועשת כל מלאכתך ואין אדם יכול לעשות כל מלאכתו בשבוע אחר¹⁰⁰⁶ אלא יראה אדם בכל שבת כאלו כל מלאכתו עשויה¹⁰⁰⁷ ואין לך ענג גדול מזה¹⁰⁰⁸:

כב' אסור לומר לכרייה¹⁰⁰⁹ אפילו מערב שבת¹⁰¹⁰ שילך חוץ לתחום בשבת אחרי קרובי המת שיכוואו להספידו שאין דוחין שום איסור מפני הספידות שהרי אפילו אם הביא הנכרי מעצמו חלילין למת להספידו בהם מחוץ לתחום אסור להספידו בהם

קצב ישעה נח, יג.
קצג גמ' שם. רמב"ם שם. כ"י ר"ה ורהור.
קצד רבינו יונה באגרת התשובה דרש ב' אות לה. הובא כ"י ר"ה ומ"ש ומכל מקום.
קצה מור וש"ע שם. וראה לעיל ס' שא ק"א סק"ב.
קצו רבינו יונה שם. בשם הגמילותא (יתרו), בחדש פרישה ז' ר"ה ששת ימים). ש"ע שם. וראה לקו"ש ח"א ע' 80 הע' 5.
קצז שמות כ, ט.
קצה כצ"ל, ראה לקו"ש ח"א ע' 301 הערה המתהלת בשבוע.
קצט מכלילתא שם. הובא בפור שם. וראה גם רש"י ער"ת שמות שם.
ר סמ"ק מצוה רפ (ע' רנפ). מור. וראה לקו"ש ח"א ע' 311 הערה המתהלת וכל.
רא ש"ת מדר"ם מרשנבורג (פראג) ס' תרלג. הובא במדרכי פרק כירה רמז שיה. הגהות מייטעניות פ"ז אות ט. ש"ע ס"א.
רב מ"א סק"ג. מנ"ש לעיל סוף ה' בשם הרמב"ן ור"ן.
רג שאינה מצוה כ"ב (כשאר צרכי המת הלעיל ס"ז), ולא הותר מטעם שבות דשבות במקום מצוה (ברמלעל ס"ה) וכ"ז משמעות מדר"ם שם. וראה מ"ט וזיונים.
רד מדר"ם שם.

קעט עולא קנ, ב. רמב"ם פכ"ג ה"ג.
קפ רמב"ם שם. וכן בבבלי, ברלקמן ס' שב ס"א. וראה לקמן ס' שה ספ"ה לענין מדידת הזמן ע"י מורה שעות (שעון).
קפא ראה ח"ס קנ, ב' ר"ה ומדבריהן. הובא במ"א סק"ג.
קפב וראה גם לקמן שם. ס' שב ס"ב ס' תקו ס"א.
קפג משנה קנ, א ועולא בגמ' שם ע"ב. מור וש"ע ס"ז. וראה גם לקמן ס' ש"ז ס"ד. ס' שה ספ"ה: שלא התירו מדידה של מצוה אלא כשהמדידה בעצמה יש בה מצוה כו'. וראה לקמן ס' תנן ס"ט (לענין למרוד שיעור חלה בוי"ש). ס' תקד ס"ט. ס' תקו ס"א.
קפד רמב"ם פכ"ד ה"ה. מור וש"ע שם.
קפה מ"א סק"ג.
קפח רמב"ם ס' רב. ש"ת מדר"ם מרשנבורג (פראג) ס' תקי. הגהות מייטעניות שם פכ"ד אות ד. מור וש"ע שם. אלה רבא סק"א.
קפו סוף פ' רב.
קפז רבה בר רב הונא קנ, ב' ורש"י שם ר"ה מתעסק. וראה אנ"ק ח"ב ע' שמא.
קפח ראה מ"א סק"ג.
קפט מור וש"ע ס"ז.
קצ רבה בר רב הונא אמר רבי יוחנן קנ, א. מור וש"ע ס"ח.
קצא משמעות הרמב"ם פכ"ד סוף ה"א.

הלכות שבת שו

תכה

כמ"ש בס' שב"ה^ה אבל חולה שהכביר עליו הלוי וירא פן ימות ומבקש שישלחו אחר קרוביו מותר^ה אפילו לשכור נכרי רץ^ה שירוצן אפילו כמה פרסאות^ה בשבת להביא קרוביו כמוציא שבת שאף שלא התירו שכירות בשבת אפילו לצורך מצות^ה כאן התירו כדי שלא תיטרף דעתו עליו אם לא יעשו רצונו:

בג להחליף משכון לנכרי בשבת יתבאר בס' שב"ה^ה:

בד הלוקח בית או שדה בארץ ישראל מן הנכרי מותר לו לומר לנכרי לכתוב לו שטר מכירה בשבת^ה אם הנכרי הולך לדרכו בשבת^ה ומעלה ערכאות שלהם להתום לוי^ה שאמירה לנכרי בשבת אינה אסורה אלא מדברי סופרים ומשום ישוב ארץ ישראל לא גזר^ה אף על פי שגזרו בשאר מצות^ה:

כה מי שאבדה לו אבידה מותר שיכריזו בשבת שמי שיודע בה יבא ויגיד ואפילו אבידה אינה דבר שאסור למלט^ה בשבת^ה מפני שהשבת אבידה מצוה ולומר למי שיודע ממנה שישבינה אמירה זו מחפצי שמים שמוותרים בשבת^ה (ונתנו להכריז גם על אבידת נכרי מפני דרכי שלום^ה שאנו מצווין מדברי סופרים להתנהג עמהם כדרכי שלום^ה והרי זה כעין מצוה כמ"ש בס' שב"ה^ה):

כו אם מותר להחרים או לגדות בשבת או להתיר הנדוי והחרם יתבאר בס' ש"מ^ה:

כז אסור להכריז בשבת על קרקע הנמכרת שכל מי שיש לו זכות עליה יבא ויגיד ואם לאו יאבד זכותו^ה מפני שמה שאומר ואם לאו יאבד זכותו הוא כדן את הדין^ה ואין דנין בשבת^ה ואף אם מכריז סתם כל מי שיש לו זכות יבא ויגיד שאינו כדן את הדין אף שיש תקנה^ה בעיר שאם לא יגיד כמל זכותו מכל מקום אסור משום ודבר דבר אלא שבמקום שנתנו להקל להכריז סתם אין למהות בידם^ה כי יש מקום לומר שזהו כצדקי רבים שמותר לדבר בהם בשבת שכל דבר שהוא תיקון המדינה והוא מודמן הדיר נקרא צורך רבים כיון שהוא מודמן תדיר^ה וממעט זה נקראו הדינין צורכי

רה סכ"ב וש"ג.

רה מותרים שם בשם רבינו שגריה. הובא במדרכי שם הנהגות מיימנות שם פ"ב אות ה. שו"ע שם.

רז אור יזוע ח"ב סי' ב בסופו בשם רבינו שגריה. הובא בהנהגות מיימנות שם, והנהגות אשרי בבא בתרא פ"ט סי' לו, מסוגיות הגמ' שם קנ"ג. ב. מ"א סק"ח.

רח כלומר יורה גמ' פרסאות שיש אומרים שהיו שיעור תרומם שבת מן התורה, כדלקמן סי' שצ"ג ס"א.

רט כוללל סוף ס"ג.

רי סוף ה.

ריא ב"ק פ. ב. גיטין ה. ב. רמב"ם פ"ו ה"א. וראה שו"ע ס"א ומ"א סק"ח.

ריב רש"י גיטין שם ר"ה אפילו.

ריג ירושלמי מ"ק פ"ב ה"ד. הנהגות אשרי מ"ק פ"ב סי' יד. שו"ע שם. עיין מ"א סי' שג סק"ו ולא כדרכי משא כאן אות ה (בשם אור יזוע ח"ב סי' ע"ג) ורמ"א כאן ס"א.

ריד ב"ק שם. גיטין שם. רמב"ם שם.

רטו ראה תוס' ב"ק שם ר"ה אומר. גיטין שם ר"ה אע"ג. וכללל ס"ה. וראה לעיל סי' רע"ג ס"ה. לקמן

סי' שלא סי'. סי' תמו סי' ובהנהגה שם.

רטו תשובת הרשב"א ח"ד סי' קד. שו"ע סי"ב. וראה לקמן ח"מ הל' מצאיה ופקדון סוף ס"מ לענין הנהגת האבירה.

רז רשב"א שם. הובא ב"י ר"ה כתב הרשב"א. וראה מ"ז סק"ג ומ"א סק"א.

ריח מ"א שם.

ריט ראה גיטין סא, א. וראה לענין השבת אבירה ב"ק ק"ג. ב. טור ושו"ע סי' רכ"ג ס"א. לקמן שם ס"ה (ושם לא נזכר דרכי שלום).

ריכ סוף ס"ה.

ריכא הריב"ש בתשובה סי' שפ"ח וסי' שצ"ג, ושכן הסכים דר"ח בתשובה (הועתקה שם סי' שצ"ג). שו"ע סי' ג.

ריכב שו"ת הריב"ש שם. מ"א סק"ו.

ריכג כדלקמן סי' שלמ ס"ג וש"ג.

ריכד מכל מקום אינו כדן את הדין, ומכל מקום אסור משום ודבר דבר. ונכמ"א סק"ו: שאין תקנה (שנכלל מקום אסור).

ריכה שו"ת הריב"ש שם. מ"א שם.

ריכו שו"ת הריב"ש שם.

רבים לענין חולו של מועד^{דכ} כמ"ש בס' תקמ"ה^{דכ} ומה שאין דנין כשבת הוא משום שהוא שבות גמור כמ"ש בס' של"ט^{דכ} ולא התירו שבות גמור לצרכי רבים אלא הדיבור בלבד כמו שנתבאר למעלה^ד אבל במקום שאין שם מנהג זה אין לנהוג כן לכתחלה^ד:

ב אסור להכריז בשבת אצל מי שיש יין למכור^{דכ} אם הוא מקום שהיון מצוי בו הרבה שאין צורך מצוה בהכרזה זו^ד ואסור משום ודבר דבר אבל במקומות שאין היין מצוי כל כך מותר להכריז עליו בשבת שהוא צורך מצוה לקנות יין לקידוש^ד ולכבוד היום^ד ולכבר שלא יזכיר סכום מעות^ד שהוא אסור אפילו לצורך מצוה^ד אלא אם כן המצוה קודם ברכו^ד וטוב לנהוג כן לעולם להכריז קודם ברכו^ד ושאר משקין אסור להכריז כלל^ד אחר ברכו בשבת אפילו בלא סכום מעות כיון שאין בהם צורך מצוה אלא אם כן מכריו קודם ברכו:

ב מי שגודע לו בשבת שהוציאו נכרים את בתו מבתו ההוציאה מכלל ישראל מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל להצלתה ויצא אפילו חוץ ל"ב מיל^ד ואפילו אם יצטרך לעשות מלאכה גמורה להצלתה^ד ואפילו אם (א) הוא ספק אם יצילנה^ד מפני

קונטרס אחרון

(א) הוא ספק בו איבדא שבדואי כן הוא בכל ההולכין להציל בכלי זיינן דבסי' שכ"ט^א, שבדואי אינו יודעים אם יצאחו הנכרים וכן אין יודעין אם יצילו הספינה עיין שם. וע"כ צריך לומר דלא דמי להפואה דבעינן שתהא ידועה או על פי מומתה, כמ"ש רמ"א ב"ד סוף סי' קנ"ה ומג"א ריש סי' שכ"ח^ב, וכדמשמע במתניתין דיומא (פ"ג) ע"ש בפירושו רש"י^ג (ורמב"ם^ד, אלא דמי להפואה שהיא ודאי מרפאת בשאר פעמים אלא שעכשיו בחולה זה אינו ידוע אם תועיל לו המחליין, כמבואר בר"ן פ"ד^ה גבי מחמין להבדותו. ואפשר שלזה נתכוון הט"ו בסיומן שכ"ח סק"ה) שכתב לחלל ברפואה אפילו בספק, כי היכי דלא ליפלוג על רמ"א ב"ד^ה.

ומכל מקום הכא בהצלת עבירה (צ"ע) אם מחליין מספק, דהא אמרינן בגמרא פרק בתרא דיומא^א ל' דרוקא מוחי בהם^א מוכת המחליין מספיקא אבל משום שאמרה תורה חלל עליו כו' לא ידעין בספיקא עיין שם. ומיהו בר"ן פרק יום הכיפורים^ב מבואר בהדיא דמחליין אפילו בעובר מהאי טעמא. ואפשר דלבתר דגלי לן קרא דמחליין מספק גבי פיקוח נפש אם כן הוא הדין בשביל שישמור שבתו הרבה, שהוא חשוב גם כן כפיקוח נפש. ומיהו בר"ן דוחק לומר כן, שהרי מותר להרגו^ג. וע"כ:

רלו ים של שלמה ביצה פ"ה סי' ה. מ"ז שם. מ"א שם.	רמו ראה ירושלמי מ"ק פ"א ה"ב.
רלו כרעיל סוף סי"ג וס"ו.	רמב ס"ו זה בענין לא הגיע לדנו, וראה מור ב"י
רלח רש"ל שם.	משניע שם ס"ו.
רלט רש"ל שם. ומה גם מנה"ל שם.	רמב סוף ג.
רמ מ"א שם.	רל סוף ב'.
רמא ב"י סוף דמ" מבדרי דהמ" ד, א"ה וכו', ועינינן למ, ב ד"ה ולא, וגושן נא, ב ד"ה כופין, ובכמה מקומות. שניע ס"ד. ד"ם סי' שבת אות י.	ולא שרית הרב"ש שם. מ"א שם.
רמב כ"י שם. ד"ם שם.	רלב מנה"ל מנהגים ה"ל שבת אות ה. רמ"א ס"ג.
רמג לבוש ס"ד. וראה ק"א.	רלג מ"א ספק ^ד .
	רלד מ"א שם.
	רלה ראה מ"ז סק"ד. וראה לעיל סי' רמב ס"ב.

צינונים לקונטרס אחרון

ו פה, ב.	א ס"ז ואילך.
ז ויקרא יח, ה. וראה גם לקמן סי' שבת ס"ב.	ב וכ"ה לקמן שם סוף ס"ב.
ח יומא ג, ב) ד"ה וכתוב.	ג ע"א, ד"ה אין.
ט עובר פחות מארבעים יום, וא"כ אין כאן ספק פיקוח נפש.	ד כפי המשניות שם.
	ה (מ, א) ד"ה תנן.

הלכות שבת שו

תכו

שענין זה הוא כפיקוח נפש שמחללין השבת אפילו כספק הצלה שאין לך פיקוח נפש יותר מזה שלא תצא מכלל ישראל ותחלל שבתות כל ימיה ^ד ומוטב לחלל עליה שבת אחת משתחלל היא שבתות הרבה ^ד שמטעם זה ג"כ מחללין שבת בשביל פיקוח נפש שאמרה תורה ^ד חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה ^ד (ולפיכך אף אם הבת היא קטנה שאינה מהוויבת עדיין במצות יחלל עליה להצילה שלא תחלל שבתות הרבה כשתגדיל ^ד שמטעם זה מחללין שבת לפיקוח נפש הקטנים ^ד).

ואם אינו רוצה להשתדל בהצלתה כחילול שבת כופין אותו ^ד והוא הדין אם אינה בתו אלא בת או בן איש אחר אע"פ שאינו קרוב ^ד ויש יכולת בידו להשתדל במצוה זו אע"פ שהוא אדם יציל כופין אותו להשתדל בכל מה שאפשר אפילו בעשיית מלאכות גמורות אם יצטרך להן.

ולא אמרו שאין אומרים לאדם תמא כדי שיזכה בחיור ^ד אלא כשהבירו פשע בזה ^ד וע"י פשיעתו בא לו האונס אח"כ כגון שהדביק פת בתנור בשבת ונזכר קודם שתיאפה שאף שמתיר לו לדרות מן התנור כדי שלא יבא לירי איסור המזון ממנו ^ד אסור לאדם אחר לדרותה כדי שלא יבא חבירו לירי איסור המזון של אפיית הפת בשבת ^ד כיון שהבירו פשע כמה ששכח ^ד והדביק פת בתנור בשבת אבל כאן זה שהזכירים הוצים לאנסו לצאת מכלל ישראל לא פשע מאומה ^ד.

אבל אם אין הוצים להוציאו מכלל ישראל אלא שאונסים אותו לעבור עבירה אחת אפילו לעבור עבודה זרה ואח"כ ינחמוהו להחזיק דתו אין מחללין עליו שבת באיסור של תורה בשביל הצלתו ^ד (כין הוא בעצמות ^ד בין אחרים) מפני שלא ניתנה שבת לרחות אלא בשביל פיקוח נפש ולא בשביל הצלת עבירה חמורה ממנה ^ד אבל לחלל שבת באיסורי דברי סופרים מותר (אפילו לאחרים) ^ד כיון שהוא לא פשע ^ד (ואפילו אם אין הוצים לאנסו לעבודה זרה אלא לעבור על מצות לא תעשה אחרת של תורה ^ד אבל בשביל מצות עשה אין דוחין שבות כמ"ש בס' תקפ"ו ^ד).

וכל זה ביחוד אבל להציל רבים מעבירה ^ד (חסר).

(עיין סוף ס' תקפ"ו ותרנ"ה במ"ד ^ד וצ"ע בכה"ג):

-
- רמז** ב"י שם. מ"ז מק"ה. מ"א סק"ט.
  - רמח** ראה מ"א שם.
  - רמו** וישנור בני ישראל את השבת (שמות לא. חו).
  - רמו** יומא פה, ב. שבת קנא, ב. וראה לקמן ס' שבת ס"ז ק"א כאן. וראה תניא ספ"ד.
  - רמח** אליה רבא סק"ג. וכאופן דב' במ"א שם. וראה מ"א שם שהיה הורב כצ"ע, ואולי משום כך כתבו רבינו במסמג'.
  - רמט** ראה שבת שם. מ"א שם.
  - רנ** שילע שם. ר"ט שם.
  - רנא** מלבוש יו"ט ועולת שבת מוף רס"י. אליה זומא סק"ב.
  - רנב** שבת ד. א.
  - רנג** ב"י שם במש' התוס' שצוינו לעיל. מ"א סק"ח.
  - וראה גם לעיל ס' רנ"ד מוף ס"ב.
  - רנד** שבת שם. מור ושילע ס' רנ"ד מ"ז. לעיל שם.
-
- רנה** שבת שם. מ"א ס' רנ"ד סק"א.
  - רנו** כדלעיל שם המיירי בין בשוגג בין במזיד, וש"נ.
  - רנז** ב"י מוף רס"י. רנ"א ס' שכנז ס"ח. מ"א סק"ח ומסק"פ. וראה גם לקמן ס' שכנז ס"ז.
  - רנח** מ"א סק"ב לרעת רנ"י שם ורמ"א ס' שבת ס"ז. וראה גם מ"ז סק"ה.
  - רנט** כלומר להציל עצמו מנ"ז ע"י חילול שבת. וראה מ"ז געונים.
  - רס** ראה אנ"ק ח"א ע' ש"ז.
  - רסא** משמעות המ"א שם. אליה רבא סק"ג. וראה גם מ"א ס' רנ"ד סק"א. לעיל שם מוף ס"ב.
  - רסב** ראה ס' הק"ן ע' 47.
  - רסג** אליה רבא שם.
  - רסד** סכ"ב. וראה גם לעיל מוף ס"ז.
  - רסה** ראה מ"א מוף סק"מ.
  - רסו** ס"ק ב.